

Језик данас

НОВА СЕРИЈА

ГЛАСИЛО МАТИЦЕ СРПСКЕ ЗА КУЛТУРУ УСМЕНЕ И ПИСАНЕ РЕЧИ

САДРЖАЈ

			Норма
			Рада Стијовић
			<i>Чија је Госпођица?</i> <i>(о њосесивном генијиву)</i> 1
			Предлози
			Душка Кликовац
			<i>О обележавању ујравног зговора</i> <i>наводницима</i> 4
			Рада Стијовић
			<i>Како се обраћамо у њисму</i> 12
			Осветљавања
			Ивана Лазић Коњик
			<i>Изазови савремене лексикографије:</i> <i>краудсорсинг и ошворени речници</i> 14
			Владица Стоканић,
			Милица Божић Синчук
			<i>Подела речи на крају реда – камен</i> <i>својшцања у језичкој њракси</i> 18
			Драгана Савин
			<i>Пољопривредна стирка и најчешће</i> <i>грешке у њисању</i> 22
			Маријана Ђукић
			<i>О синонимском односу лексема друг и</i> <i>пријатељ</i> 25
			Александра Јовановић
			<i>О неким необичним ујошребима глагола</i> <i>доћи (Он ми дође брат од стрица / То му</i> <i>дође субота)</i> 30
			Мали савети 37
			<i>Одлуке Одбора за стандардизацију</i> <i>српског језика</i> 40
			Писци о језику 43

УРЕДНИЦИ
Академик ИВАН КЛАЈН (1997–2005)
Др РАДА СТИЈОВИЋ (2014–)

УРЕДНИШТВО
Др РАДА СТИЈОВИЋ (главни и одговорни уредник)
Др РАЈНА ДРАГИЋЕВИЋ
Др РАДОЈИЦА ЈОВИЋЕВИЋ
Др ДУШКА КЛИКОВАЦ
Др ВЕСНА ЛОМПАР
Др МАТО ПИЖУРИЦА
Мр ОЛГА САБО
МИЛОРАД ТЕЛЕБАК
Академик МИЛОСАВ ТЕШИЋ

Језик данас

Адреса Уредништва: 21000 Нови Сад, ул. Матице српске бр. 1
Телефон: 021/420-199, лок. 265
Издавач: Матица српска
Цена: 200,00 динара

Технички секретар
Кашарина Сунајко

Коректор
Тајјана Пивнички Дринић

Технички уредник
Вукица Туцаков

Корице

Оскар Шћефан

Компјутерски слог
Владимир Вајић, ГРАФИТ, Петроварадин

Штампа
САЈНОС, Нови Сад

Језик данас на интернету:
www.maticasrpska.org.rs/jezik-danas
e-mail: ksunajko@maticasrpska.org.rs

Рукописи се не враћају

Министарство културе и информисања Републике Србије
финансијски је помогло штампање овог гласила Матице српске

СIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад
808

ЈЕЗИК данас : гласило Матице српске за културу усмене и писане речи / главни и одговорни уредник Рада Стијовић. – 1997, бр. 1-2005, бр. 21/22 ; Н. с. Год. 1 (10), бр. 1/2 (2014)– . – Нови Сад : Матица српска, 1997–. – 24 cm

Тромесечно.

ISSN 0354-9720 = Језик данас
COBISS.SR-ID 126253063

ОСВЕТЉАВАЊА

Ивана Лазих Коњик

ИЗАЗОВИ САВРЕМЕНЕ ЛЕКСИКОГРАФИЈЕ: КРАУДСОРСИНГ И ОТВОРЕНИ РЕЧНИЦИ

Сви знамо да речници нису класичне књиге и да, за разлику од књига које читамо, речнике уистину не читамо, већ у њих завирујемо по потреби, када неку реч не знамо одн. када не разумемо њено значење. Припремање и израда речника, посебно оних једнојезичних дескриптивних, у којима су значења речи објашњена речима истог тог језика, навођењем релевантних граматичких, семантичких и др. информација, дуготрајан је посао који изискује много времена, знања, труда и средстава, уз учешће великог броја лингвистичких стручњака, а однедавно и информатичара. Велики језици у развијеним државама, као што је енглески језик, захваљујући тржишту имају то преимућство да могу редовно да издају допуњена издања речника, на сваких 4 до 5 година, и да на тај начин прате развој свога језика (нпр. Макмилан, Оксфорд, Лонгман, Кембриџ, Колинс). Таква динамика излажења речника омогућена је крајем 80-их година прошлог века појавом великих језичких корпуса, који су знатно убрзали и поспешили рад на њиховој изради. Нови коренит преображај десио се средином 90-их година, када су се појавили лексикографски софтвери који су донели нову форму дигиталног речника (најчешће у то време објављиваних на це-деу) и нове начине представљања лексике у односу на оне традиционалне. Српска дескриптивна лексикографија, нажалост, није успела да прати поменуте трендове.

Последњих неколико година сведоци смо још једне револуције на пољу дигиталних комуникација у виду развоја и омасовљења интернета и појаве различитих врста мобилних уређаја (преносивих компјутера, таблета, паметних телефона и сл.) и нових интерактивних медија за реализацију лексикографских остварења (дигиталне онлајн платформе), чиме је омогућено непрестано ажурирање речника и њихова непосредна доступност корисницима. Да су промене заиста темељне и велике, као и предности које

доносе нове технологије у изради речника, показују одлуке неких реномираних лексикографских кућа, нпр. Макмилана, који је 2013. године обуставио штампање папирних речника уз образложење да су такви речници застарели већ по објављивању, и преоријентисао се искључиво на објављивање електронске онлајн верзије, која се редовно ажурира у складу са дешавањима у језику, што је од нарочитог значаја за кориснике. Уз то, дигитални медиј омогућава издавачима речника да информације представљене на традиционалан начин обогате новим драгоценим допунским ресурсима, као што су изговор речи, интерактивне игре за учење језика, тзв. тезаурусне функције (одабрани синоними за сваку реч и/или значење) и др., због чега је, према мишљењу ове издавачке куће, дигитални медиј тренутно најзахвалнија платформа за речнике (RUNDSELL 2013).

Последице поменутог технолошког напретка видљиве су данас у бројним новим речима и изразима који су се појавили у језику. Тако је, нпр., само глобално друштвено умрежавање људи, стварање друштвених мрежа попут Фејсбука и Твитера, донело велики број различитих језичких иновација као што су: *оџворити* / *заџворити* / *уџасити* *налог*, *уложовати* *се*, *окачит* / *џосџавити* (слику, текст) *на Фејсбук*, *даунлодовати*, *лајковати*, *шеровати*, *џријател*, *џослати* / *добити* / *џрихватити* *захџев* за *џријателство*, *џаџовати*, *коменџарисати*, *заџраџити*, *џвџџовати* и др. Економске промене, политичке промене, промене у различитим предметним областима, такође свакодневно доносе своје језичке новине које је све теже успешно забележити и унети у речнике.

Савремена технологија, међутим, нуди савремено решење.

У најновије време као могућност прикупљања нове лексике у језику појавили су се тзв. „отворени” речници, који дају прилику свим говорницима једног језика да активно учествују у његовој изради. Реч је о новом, још увек недовољно оформљеном, дефинисаном и истраженом приступу коришћења радне снаге гомиле (масе) путем интернета, тзв. краудсорсинг приступ, који се у најновије време користи као допунско средство у прикупљању грађе за израду „регуларних” дигиталних речника. Корист је обострана. Поред тога што овакав приступ језичким заљубљеницима, радозналцима и зналцима пружа прилику да испуне своју потребу да учествују у изради речника, издавачи на овај начин добијају од својих корисника, природних језичких говорника, велике количине податка директно са извора језичке праксе, а пре свега речи и изразе који тек почињу да се користе, па на тај начин могу много успешније да бележе и прате развој језика.

Реч краудсорсинг долази од енглеске кованице неологизма насталог 2006. године: CROWDSOURCING = CROWD intelligence + outSOURCING. Означава бесплатну или мало плаћену колективну радну снагу, тј. гомилу која, иако није посебно квалификована, због свог великог броја једнако је

добра или боља од плаћеног појединца (запосленог стручњака), по принципу „много очију види више од два”. Облици и домени краудсорсинг приступа могу бити различити, као што и сами резултати могу имати различиту вредност. Рудиментарни облици краудсорсинга познати су од раније. Тако су, нпр., још осамдесетих и деведесетих година часописи објављивали рецепте или мале савете које су слале читатељке, док су гледаоци „Београдске хронике” (емисије на програму РТС-а) слали своје фотографије занимљивих догађаја у различитим деловима Београда, које су се потом приказивале у емисији, итд. Један од првих успешних облика краудсорсинг приступа у савременом смислу јесте оперативни систем Линукс, који има отворени код и који непрестано усавршавају бројни заинтересовани појединци широм света. *Википедија* је такође успешан краудсорсинг пројекат. На пољу лингвистике, краудсорсинг се највише користи за учење страних језика (нпр. пројекат *Дуолинго*¹ или актуелни европски пројекат *enetCollect*² о примени краудсорсинг приступа у изради материјала за учење језика).

Занимљиви су подаци добијени истраживањем које је 2005. год. спровео часопис *Nature* како би утврдио колика је поузданост информација које долазе из краудсорсинг извора као што је *Википедија*. Одабрано је 50 чланака о одређеним темама из *Википедије* (као краудсорсинг извора) и 50 чланака из Енциклопедије *Бриџаника* (као „експертског” извора) и послато стручњацима за одговарајуће области који су требали да процене њихову тачност, при чему им, наравно, није речено који су чланци одакле. Стручњаци су нашли укупно осам „озбиљних” грешака, по четири у сваком типу извора, и доста ситнијих непрецизности у оба типа извора. Иако су чланци из *Бриџанике* добили боље оцене, „стопа грешака” у оба типа извора се практично није разликовала, чиме је ово истраживање дало потврду краудсорсингу (RUNDELL 2012).

Када је реч о лексикографији, елементи краудсорсинга одраније су коришћени за потребе формирања корпуса у виду прикупљања језичког материјала на терену од стране појединаца ентузијаста (такав је случај и са корпусом „Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ”³, за који су бројни ентузијастички сакупљачи, људи различитих професија, сакупљали лексику на терену). У савременом смислу, краудсорсинг приступом настају дигитални (интернетски) речници, углавном сленга, у које заинтересовани појединци уносе своје одреднице и дефиниције. Код нас свакако треба издвојити један такав пројекат, речник сленга „Вукајлија”, који по-

¹ www.duolingo.com

² EnetCollect – European Network for Combining Language Learning with Crowdsourcing Techniques, COST Association CA16105 <http://enetcollect.eurac.edu/>

³ *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, 1–20, Београд: САНУ и Институт за српски језик САНУ, 1959–2017.

тиче још из 2007. године. Иако су овакви речници веома корисни и често садрже врло успешне дефиниције даровитих појединаца, сви знамо да такви речници у којима постоји велики број субјективних дефиниција за исти појам нису озбиљни речници.

Данас се краудсорсинг приступ у лексикографији може користити за израду „отворених” речника који служе за прикупљање нове језичке (лексичке) грађе. Такав је Макмиланов „Отворени речник”, постављен на сајту ове издавачке куће⁴. То је дигитални онлајн речник у чијем стварању могу да учествују сви који то желе. Заинтересовани појединац-сарадник (нпр. језички ентузијаста-аматер или стручњак за одређену област) додаје нову реч (израз и сл.), која ће се евентуално, након стручне процене, унети у дескриптивни речник енглеског језика. Како је показало искуство Макмилановог „Отвореног речника”, корисници најчешће уносе неологизме, речи и изразе који тек улазе у језик, термине различитих области и покрајинске речи (RUNDELL 2012). То такође могу бити и речи из сленга, посуђенице, речи из других језика које су ушле / улазе у дати језик, нова значења / употребе постојећих речи, или једноставно речи које су пропуштене у речнику приликом његове израде (којих нема, а у језику постоје). У овакве речнике се не уносе речи које је неко *ад хок* измислио и које немају потврду за употребу у стварној језичкој пракси, као ни опцене речи. Након уноса, свака додатна реч пролази најпре редакторску проверу. Управо постојање овог корака обезбеђује краудсорсинг речнику лексикографску вредност. Наиме, не мора свако бити стручњак за језик, констатује М. Рандел, да би препознао нову реч или значење или неку локалну варијанту која се употребљава у његовом месту становања. Али онај који процењује и одлучује да ли нека реч завређује да уђе у речник мора бити стручњак лексикограф. Дакле, речи које задовоље критеријум да постоји доказ о њиховој употреби, добијају статус одреднице у „Отвореном речнику”, уз коју се као извор наводи датум и име корисника који је дати реч послао. Сам речник, на тај начин, постаје значајан ресурс за израду дескриптивних речника.

Чињеница да оваква врста активизма није у потпуности анонимна и да се прати и мери допринос сваког учесника, може бити значајан подстицај појединцима да се укључе у потрагу за новим речима. Додатни подстрек српским језичким ентузијастима и стручњацима специјалистима за разне области, који би могли да узму учешће у неком будућем српском краудсорсинг речнику нових речи, могла би да буде чињеница да у српском језику у последњих десет и више година није било системског рада на бележењу нове лексике (последњи објављени речници нових речи потичу с краја прошлог и почетка овог века), па је у језику много тога што није забележено у постојећим српским дескриптивним речницима.

⁴ *Macmillan Open Dictionary* (MacmillanDictionary.com).

Краудсорсинг приступ и речници отвореног типа су у овом тренутку свакако пожељан пут којим би српска лексикографија требала да крене у покушају да сустигне језик и промене које су се у њему одиграле у најновијем периоду (у последњих двадесетак година). По свој прилици, то је тренутно и једини пут. Зато је важно и преко потребно да се лексикографи и програмери удруже на овом задатку, а веома је важно и да их надлежне институције у томе подрже обезбеђивањем материјалних средстава.

Л и т е р а т у р а и и з в о р и :

- RUNDELL, Michael 2012: The wisdom of crowds: can it work for dictionaries? <http://www.macmillandictionaryblog.com/the-wisdom-of-crowds-can-it-work-for-dictionaries>
- RUNDELL, Michael 2013: Stop the presses – the end of the printed dictionary <http://www.macmillandictionaryblog.com/bye-print-dictionary>
- Macmillan Open Dictionary <https://www.macmillandictionary.com/open-dictionary/submit.html>

Ивана Лазић Коњик
Институт за српски језик САНУ, Београд
ivana.konjik@gmail.com

Владица Сџоканић
Милица Божих Синчук

ПОДЕЛА РЕЧИ НА КРАЈУ РЕДА – КАМЕН СПОТИЦАЊА У ЈЕЗИЧКОЈ ПРАКСИ

Правописна правила налажу да се реч која не може цела да стане у ред у коме је започета прекида, а да се њен преостали део преноси у нови ред. Раздвајање се обележава одговарајућим правописним знаком – цртицом на крају реда. Подела речи не примењује се стихијски већ по утврђеним правилима. Она се, пре свега, врши на граници слогова, а у сложеници на смисаоној граници њених саставних делова.

Иако су правила за поделу речи на крају реда јасно образложена у ортографској литератури, у пракси се често не поштују. Указаћемо на њих на примерима неких београдских дневних новина и часописа.

(1) Прво правило које се усваја приликом савладавања поделе речи на крају реда јесте да сваки растављени део речи мора имати најмање по један слог. То значи да се у њему мора налазити самогласник. Међутим, у пракси